

КЛАСТЕРНО-МЕРЕЖЕВА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

© Данилович-Кропивницька М.Л., 2015

Наукові дослідження з питань технологічних нововведень не лише наголошують на важливості генерування знань для досягнення конкурентоздатності та економічного зростання, але також вказують на значення національних особливостей для створення таких знань. Автори в [1] зосереджують увагу на національних інноваційних системах, де, в основному, відбувається навчання та розвиток технологічних можливостей. Ця область досліджень наголошує на системній природі знання, технології та продукту, а також показує, як інновації переходять в успішну промислову еволюцію на відміну від традиційного мікро- та макроекономічного аналізу структури промисловості. Вимірювання ґрунтується на показниках фінансування НДДКР, патентуванні, кількості інновацій та експортній потужності окремих держав.

Специфіка формування національної інноваційної системи визначається пріоритетами державної макроекономічної політики, станом її науково-технічного, промислового та кадрового потенціалів, нормативно-правовим забезпеченням, різними формами державної підтримки, а також культурними традиціями та історичними особливостями конкретної країни. Особливості державної інноваційної політики розвинених країн виявляються в наступному:

1. Державна інноваційна політика охоплює всі сторони науково-технічної сфери: економічну, правову, організаційно-управлінську.

2. Системний характер державної інноваційної політики передбачає виділення трьох рівнів: національного, регіонального та локального (місцевого).

3. Посилюється роль регіональної інноваційної політики.

4. Однією з головних цілей державної інноваційної політики стає скорочення диференціації в рівні розвитку регіональних науково-інноваційних потенціалів зі ставкою на активізацію та мобілізацію їх внутрішніх резервів, зокрема науково-технічного і кадрового потенціалу регіону.

5. Основним змістом інноваційної політики стає активізація інноваційної діяльності всіх суб'єктів економіки за допомогою формування кластерних стратегій, спрямованих на створення спеціалізованих мереж знань. Формується новий принцип інноваційної політики: кластерно-мережовий.

6. Змінюється характер міжрегіонального інноваційного співробітництва. Так, реалізація кластерних стратегій і формування інноваційних регіональних мереж сприяють розвитку транснаціональної взаємодії та формуванню трансрегіональних мережових структур. Вони створюються самими регіонами і носять як територіальний, так і екстериторіальний характер, включаючи в інноваційну мережу регіони, що мають спільні цілі інноваційного розвитку.

Тобто, окремою областю дослідження стали такі «суб-національні» компоненти окремих держав, як кластери та мережі, що, відповідаючи основним принципам підходу з точки зору національних систем, мають іншу просторову конфігурацію навіть залишаючись у межах національних держав. Синергія взаємодій, яка виникає при цьому, надає мережевому співтовариству здатність до саморозвитку. Становлення нових мережових взаємозв'язків розглядається сьогодні в світі як генеральний спосіб підвищення результативності інноваційних процесів, як можливість зробити інновації системними і більш сприйнятливими до динамічних змін середовища.

На макрорівні базовим типовим різновидом інноваційної екосистеми є сучасна модель національної інноваційної системи (НІС), побудована на принципах системної співпраці. Поняття системної взаємодії стосується інтерактивних мережових взаємодій у масштабах усього національного співтовариства. Розвинуте мережеве середовище, яке є синтезом безперервної координації інтересів представників усіх інституціональних секторів і соціальних груп - бізнесу, науки, регіональної влади, НДО, ЗМІ, профспілок, відповідає конфігурації сучасної моделі НІС, характерної для постіндустріального суспільства.

Для формування кластерно-мережових структур необхідно розробити систему управління інноваційним процесом на різних рівнях, в якому інноваційний процес представлений як сукупність послідовних етапів робіт: від зародження ідеї та створення нововведення до його освоєння, виробництва

самої інновації та реалізації її на ринку. В системі необхідно врахувати базові елементи інноваційної інфраструктури, джерела фінансування, нормативно-правове регулювання, кадровий потенціал, консалтингове, інформаційне та методологічне супроводження інноваційної діяльності. При цьому національна інноваційна система повинна бути представлена у вигляді ієрархічної структури інститутів, в якій основні інститути на макрорівні доповнюються структурами з мезо- та мікрорівнів, тим самим формуючи організаційно-економічний механізм управління інноваційним процесом держави. Реалізація даної моделі диктує необхідність формування та вдосконалення механізму реалізації соціально-економічної політики, що включає інституційний, фінансово-економічний і організаційно-управлінський аспекти.

Для вдосконалення інституційного аспекту механізму реалізації кластерно-мережевої моделі управління інноваційним розвитком необхідно не тільки нормативно-правове забезпечення, спрямоване на впорядкування чинних правових норм і вироблення єдиного механізму правового регулювання інноваційної діяльності, а й формування регіональної нормативно-правової бази інноваційної діяльності, в тому числі регіональних цільових програм. Метою управління на рівні регіону є виявлення та підтримка реалізації стратегічно важливих для нього проектів, що сприяють розвитку кластерно-мережових структур, забезпечення організації управління інноваційними процесами, тим самим об'єднуючи розрізнені проекти в цілісно функціонуючу інноваційну систему держави.

Фінансово-економічний аспект механізму реалізації кластерно-мережевої моделі управління інноваційним розвитком спрямований на концентрацію науково-технічних і фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках інноваційного розвитку, для чого необхідно: розробити комплексний соціально-економічний і науково-технічний прогноз розвитку держави на довгострокову перспективу; визначити стратегічні напрями та державні програми, пов'язані з нововведеннями у найважливіших секторах економіки; забезпечити концентрацію інноваційних проектів, що сприяють випуску конкурентоспроможної продукції. Формування єдиної системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності має враховувати особливості всіх етапів інноваційного циклу: на стадії зародження знань домінуюче значення має бюджетне фінансування, зокрема державний бюджет; на стадії комерціалізації продукції активізується роль венчурних фондів; на стадії впровадження інноваційної продукції домінуюча роль повинна відводитися великому та середньому бізнесу.

Організаційно-управлінський аспект механізму реалізації кластерно-мережевої моделі управління інноваційним розвитком включає питання формування кадрового потенціалу; трансферу технологій, не тільки виробничих процесів, а й соціального розвитку, форм ринкових відносин, способів управління; системи інформаційної підтримки трансферу технологій, що дозволить забезпечити цілеспрямовану взаємодію науки, бізнесу і держави (як у сфері виробництва, так і в сфері реалізації продукції) і, нарешті, споживачів товарів і послуг.

Застосування кластерно-мережевого підходу до формування національної інноваційної системи дозволить сформувати принципово нові форми економічної взаємодії, раціонально вибудувати елементи інноваційної інфраструктури, ефективно розподіляти фінансові та організаційні ресурси, сприяючи тим самим формуванню ефективних інноваційних підсистем.

Lundvall B.-Å. Innovation, Competence Building and Social Cohesion in Europe / B.-Å. Lundvall, P. Conceição, M.V. Heitor // Cheltenham: Edward Elgar, 2003. – 197 p.